

*Köznevelési Intézmény
Intézményvezetője (Igazgatója)
részére*

Tárgy: jogellenes a köznevelés helyzete elleni tiltakozásból hiányzók listázása

Tisztelt Igazgató Asszony / Úr!

Ezt a levelet egy állampolgár azért juttatta el Önnek, mert tudomása/feltételezése szerint az Ön által vezetett iskolában lista vagy nyilvántartás készült – amelyet esetleg továbbítottak is harmadik személyek felé – arról, hogy 2016. február 29-én mely tanulók maradtak távol az iskolából szülői igazolással, politikai véleményük kinyilvánítása céljából, a "Nem leszek suliban" kezdeményezés keretében. Mivel pedig ez a tevékenység jogsértő, az Ön vizsgálata és fellépése válik szükségessé.

A fenti tevékenység jogellenes mivoltát hangsúlyozza az oktatási jogok biztosa, dr. Aáry-Tamás Lajos állásfoglalása is, amelynek értelmében a 2016. február 29-ei véleménynyilvánítási célú kezdeményezésben részt vett tanulók bármiféle listázása jogellenes. Az ilyen adatgyűjtés (és adattovábbítás) az érintett személyek személyes adatai védelméhez való jogát közvetlenül, szabad véleménynyilvánításhoz való jogát pedig közvetve súlyosan megsérti.

Az információs önrendelkezési jogról és az információszabadságról szóló 2011. évi CXII. törvény (Infotv.) szerint a politikai véleményre vonatkozó személyes adat különleges adat (3. § 3. pont), amelyet a törvény szigorúan véd. A személyes adatok védelméhez fűződő jog alkotmányos alapjog (Alaptörvény, VI. cikk (2) bekezdés). A szabad véleménynyilvánítás Alaptörvényben garantált joga pedig védelemben részesíti azt a jogot, hogy az egyén szabadon kinyilváníthassa véleményét, de azt is, hogy annak kinyilvánításától tartózkodjon (Alaptörvény, IX. cikk (1) bekezdés).

1. A hiányzások listázása politikai vélemény kiderítése céljából jogellenes.

A közoktatás állapotáról, mint valamely közpolitikai kérdésről alkotott vélemény, valamint az adott kérdésről szóló tiltakozásokkal, rendezvényekkel, civil kezdeményezésekkel kapcsolatos szimpátia, az ezeken való részvétel ténye vagy szándéka politikai véleménynek minősül, az erre vonatkozó személyes adat pedig különleges adat (Infotv., 3. § 3. pont).

A különleges adatokat a magyar jog speciális, kiemelt védelemben részesíti. Főszabály szerint különleges adat akkor kezelhető, ha az adatkezeléshez az érintett írásban hozzájárul. Az Infotv. 3. § 7. pontja alapján a hozzájárulás az érintett akaratának önkéntes és határozott kinyilvánítása, amely megfelelő tájékoztatáson alapul, és amellyel félreérthetetlen beleegyezését adja a rá vonatkozó személyes adatok – teljes körű vagy egyes műveletekre kiterjedő – kezeléséhez. Ilyen hozzájárulás hiányában az érintett tanulók politikai véleményéről nem lehet kikérdezni sem magukat az érintetteket, sem harmadik személyeket (például az érintettek osztálytársait, osztályfőnökét, szüleit), és az érintettekről hozzájárulásuk hiányában ilyen adat nem gyűjthető következtetett, vélelmezett politikai véleményről sem. Politikai vélemény gyűjtésének, kezelésének minősül az is, ha a politikai véleményt nem közvetlenül listázzák, hanem más személyes adatokból kikövetkeztetve gyűjtik és kezelik.

Az iskoláknak joga és kötelessége a hiányzások nyilvántartása (a nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXCV. törvény [Nkt.] 41. § (4) dd) pont). A hiányzás – az iskolából való, adott időponthoz köthető távolmaradás – az érintett tanulóval kapcsolatba hozható fizikai ismeret, az tehát személyes adatnak minősül (Infotv. 3. § 2. pont). **A hiányzások** pedig, mint bármely más személyes adat, az érintett tanulókhoz kapcsolódóan **kizárólag a törvényben meghatározott, vagy az érintett tanuló által jóváhagyott célból gyűjthetők, tárolhatók, továbbíthatók. Az iskolák nem gyűjthetnek és tárolhatnak olyan célokból adatokat, amelyek nem tartoznak működésük jogszerű céljai közé.**

2. A hiányzások továbbítása a politikai vélemény nyilvántartása céljából jogellenes.

A hiányzásokról – akár az iskola rendeltetészerű működés során, akár azon kívül készült – készült nyilvántartás harmadik személyek felé történő továbbításának kizárólagos jogszerű céljait az Nkt. 41. § (7) bekezdése határozza meg:

"A gyermek, tanuló adatai közül

a) [...] mulasztásainak száma a tartózkodásának megállapítása, a tanítási napon a tanítási órától vagy az iskola által szervezett kötelező foglalkozástól való távolmaradás jogszerűségének ellenőrzése és a tanuló szülőjével, törvényes képviselőjével való kapcsolatfelvétel céljából, a jogviszonya fennállásával, a tankötelezettség teljesítésével összefüggésben a fenntartó, bíróság, rendőrség, ügyészség, települési önkormányzat jegyzője, közigazgatási szerv, nemzetbiztonsági szolgálat részére,

[...]

d) a gyermek, tanuló mulasztásával kapcsolatos adatok, a kiemelt figyelmet igénylő gyermekekre, tanulóra vonatkozó adatok a veszélyeztetettségének feltárása, megszüntetése céljából a családvédelemmel foglalkozó intézménynek, szervezetnek, gyermek- és ifjúságvédelemmel foglalkozó szervezetnek, intézménynek,

[...]
továbbítható."

Adatkezelőként az iskola kötelessége elutasítani minden olyan adatszolgáltatási kérelmet, amely a tanulói hiányzásokra irányul (nem aggregáltan, anonim módon, statisztikai jelleggel), azonban nem nevezi meg bekezdés pontossággal az adatszolgáltatásra feljogosító fenti törvényi rendelkezések valamelyikét, és / vagy nem határozza meg az adattovábbítás- és kezelés célját. Az iskola köteles továbbá minden olyan adatszolgáltatási megkeresést is elutasítani, amelyet nem a fenti törvényi rendelkezésekben felsorolt szervek kérnek, és / vagy amelyben nem a fenti törvényi rendelkezésben megjelölt célok valamelyikét határozzák meg az adattovábbítás céljaként.

3. A hiányzók jogellenes listázása a nem hiányzókat is jogellenesen listázza.

Megjegyezzük, hogy ha valaki nyilvántartásba veszi azok politikai véleményét, akik önként kifejezték azt, akkor rajtuk kívül azokról is előáll egy nyilvántartás, akik bármilyen okból tartózkodtak véleményük kinyilvánításától. Az így létrejövő nyilvántartás tehát nem csak a 2016. február 29-ei kezdeményezéssel szimpatizálók, hanem a kezdeményezéssel nem szimpatizálók, vagy abban bármely más okból részt venni nem kívánók személyes adatai védelméhez fűződő jogát is sérti.

4. A munkáltató nem adhat jogellenes utasítást, azt teljesíteni tilos.

Jogellenes adatgyűjtésre a köznevelési intézmény vezetője nem utasítja a Nevelőtestület tagjait, sem pedig a KLIK tankerületi igazgatója vagy más vezető tisztségviselője vagy beosztottja az intézményvezetőket. A munkáltatói illetve az utasítási, ellenőrzési jogkörök gyakorlója nem adhat olyan utasítást a munkavállalónak, amely a munkavállalótól jogellenes magatartást követel meg. Az ilyen utasítás semmis, megtagadásának jogkövetkezménye nincs. Sőt: a munkavállaló köteles tartózkodni a jogellenes magatartástól függetlenül attól, hogy munkaviszonya keretein belül mire utasítják.

5. A jogellenes adatgyűjtésnek, -továbbításnak jogkövetkezményei vannak.

Az érintett tanulók és szülei számára több lehetséges út is rendelkezésre áll, hogy az ellenük irányuló jogszerűtlen adatkezeléssel szemben érvényesítsék jogaikat.

a) Az Infotv. alapján az érintettek tiltakozhatnak személyes adataik kezelése ellen, és kérhetik az iskolától, vagy a KLIK-től a rögzített adatok megsemmisítését. A tiltakozásra az adatkezelő 15 napon belül köteles írásban reagálni. Amennyiben a tiltakozás nyomán az adatkezelés jogszerűségét állapítják meg, és ezzel az érintett nem ért egyet, vagy az adatkezelő nem

válaszol, akkor az érintett bírósághoz fordulhat. A bíróság előtt már az adatkezelő, tehát az iskola illetve továbbítás esetén a KLIK is köteles bizonyítani azt, hogy jogszerű volt az adatkezelése. Ha ezt nem sikerül bizonyítani – ami jelen esetben lehetetlen –, akkor kártérítés vagy sérelemdíj is követelhető az adatkezelőtől.

b) A Nemzeti Adatvédelmi és Információszabadság Hatóságnál (NAIH) nemcsak a jogosulatlan adatkezeléssel érintettek, hanem bárki vizsgálatot kezdeményezhet arra hivatkozással, hogy személyes adatok kezelésével kapcsolatban jogsérelem következett be, vagy annak közvetlen veszélye fennáll. A NAIH a vizsgálata során minden iratba betekinthet, az adatkezelőtől írásbeli és szóbeli felvilágosítást kérhet. Ha a jogellenes adatkezelés különleges adatokat érint, a bejelentést követően hatósági eljárás indul. Az iskolai adatgyűjtés tehát egyértelműen adatvédelmi hatósági eljárást kell maga után vonjon. A NAIH nem csak az adatok törlését rendelheti el, hanem bírságot is kiszabhat, ami százezertől húszmillió forintig terjedhet.

c) Az adatvédelmi jogkövetkezményeken kívül a listázásnak polgári jogi jogkövetkezményei is lehetnek. A személyiségi jogok a Polgári törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény (Ptk.) védelme alatt állnak. A személyiségi jogokat az adatkezelés és adatfeldolgozás sem sértheti, és politikai véleményük miatt az érintetteket nem érheti hátrányos megkülönböztetés. Az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról szóló 2003. évi CXXV. törvény (Ebkvtv.) értelmében a valós vagy vélt politikai vagy más vélemény miatti közvetlen vagy közvetett hátrányos megkülönböztetés, zaklatás, jogellenes elkülönítés és megtorlás az egyenlő bánásmód követelményének súlyos megsértését valósítják meg, és az emiatt keletkezett igények személyiségi jogi perben érvényesíthetők. A perben az érintett követelheti a jogsértés abbahagyását és a jogsértő eltiltását a további jogsértéstől, továbbá a jogsértéssel előállott dolog, azaz a lista megsemmisítését, és sérelemdíjat is követelhet.

d) Végül a listázásnak büntetőjogi következményei is lehetnek. A Büntető törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény (Btk.) szerint vétséget követ el az, aki személyes adattal visszaél. A büntetés két évig terjedő szabadságvesztés, ha a személyes adattal visszaélést különleges adatra követik el. A büntetés büntett miatt három évig terjedő szabadságvesztés, ha személyes adattal visszaélést hivatalos személyként vagy közmegbízatás felhasználásával követik el.

Annak érdekében, hogy ilyen eljárásokra ne kerüljön sor, az Ön közbenjárása is szükséges: tegyen azért, hogy az Ön által vezetett köznevelési intézményben ne fordulhasson elő jogellenes adatgyűjtés és -továbbítás. Amennyiben ilyenről tudomást szerez, intézkedjen annak leállításáról.

Amennyiben kérdése merülne fel e levélben foglaltakkal kapcsolatban, vagy bármiben segítségére lehetünk, kérjük, keresse a TASZ-t az tasz@tasz.hu email címen vagy a +36 1 209 0046 telefonszámon.

Budapest, 2016. március 3.

Üdvözlettel:

Mráz Attila
programvezető
Tanszabadság Program

Dr. Szabó Máté
szakmai igazgató

Tisztelt Állampolgárok! Amennyiben tudomásuk van iskolákról, ahol az oktatáspolitikai véleménynyilvánítás céljából hiányzó tanulókat listázták, juttassák el ezt a levelet az iskola igazgatójának. Az iskolák elérhetőségei itt találhatóak: http://www.oktatas.hu/hivatali_ugyek/kir_intezmenykereso